

Az ajtók záródnak?

Európa nyugdíjhiányának számszerű meghatározása

2010. szeptember

Tartalom

Vezetői összefoglaló	3
1. Bevezető	5
2. A nyugdíjhiány Európában	6
3. A nyugdíjhiány az egyén szempontjából	11
4. A megtakarításokkal kapcsolatos fogyasztói attitűdök	12
5. Következtetések	15
6. Javasolt intézkedések	15
7. Technikai részletek	16

Vezetői összefoglaló

Bevezető

- Széles körben felismert problémává vált az idősödő népesség által az európai nyugdíjrendszerekre gyakorolt egyre fokozódó nyomás, mindeközben a nyugdíjasok dolgozókhöz viszonyított aránya pedig csak még tovább fog nőni.
- A jelentés az európai nyugdíjhiány következetes számszerűsítésével tárja fel a jövőbeli nyugellátások elégtelenségét.
- A nyugdíjhiány a 2011 és 2051 között nyugdíjba vonulók számára a megfelelő életszínvonal melletti nyugdíjas élethez szükséges nyugellátás és a jelenleg számukra várható nyugdíjösszegek közötti különbözetet jelenti.
- A nyugdíjaskori ellátottsággal kapcsolatos teljes kép érdekében a jelentés feltárja, hogy az emberek milyen szintű nyugdíjon kívüli vagyonnal rendelkeznek, valamint vizsgálja a nyugdíjba vonulással kapcsolatos fogyasztói attitűdöket.

A nyugdíjhiány Európában

- Az Európai Unió egészében az éves nyugdíjhiány 1,9 billió €, a 2010-es GDP-nek körülbelül 19%-a, azt feltételezve, hogy az embereknek átlagosan a nyugdíjba vonulás előtti jövedelmük 70%-a szükséges a megfelelő életszínvonal melletti nyugdíjas élethez, valamint hogy a nyugdíjalapok éves átlagos hozama 5%.
- A további elemzés feltárja, hogy önmagában egyetlen intézkedés sem elegendő a hiány teljes megszüntetésére:
 - A hozam 5%-ról 8%-ra való emelésével a nyugdíjhiány még mindig 1,66 billió € marad.
 - Az állami nyugdíjellátás 10%-os növelésével még mindig 1,59 billió € a nyugdíjhiány.
 - A nyugdíjba vonulás előtti jövedelem csupán 50%-os hányadának biztosítása mellett 669 milliárd € a nyugdíjhiány.
 - A nemzeti nyugdíjkorlátár 10 évvel történő emelése esetén 841 milliárd € a nyugdíjhiány.
- A nyugdíjon kívüli vagyon a nyugdíjhiány csupán 20%-ának finanszírozására lehet elegendő.

A nyugdíjhiány az egyén szempontjából

- Az egyének szintjén vizsgálva a kérdést, az embereknek átlagosan évi 12 000 €-val kellene növelniük a megtakarításaikat ahhoz, hogy teljesen kiküszöböljék a hiányt.
- Az idősebbeknek több lábón álló stratégiát kell alkalmazniuk annak érdekében, hogy megfelelő nyugdíjaskori jövedelmet érhessenek el - vagy tovább kell dolgozniuk. A fiatalabbaknak több idejük áll rendelkezésre arra, hogy nyugdíjcélú megtakarításaik éves szintjét emeljék.
- A várható nyugdíjhiány a közepes jövedelemmel rendelkezőket érinti a legérzékenyebben.

A megtakarításokkal kapcsolatos fogyasztói attitűdök

- A nyugdíjba vonulással kapcsolatban gyakori az aggodalom, ugyanakkor ez mégsem vezetett a nyugdíjaskori jövedelemszinttel kapcsolatos várakozások mérsékléséhez.
- Az európai polgárok továbbra is számítanak arra, hogy nagyban támaszkodhatnak az állam által biztosított nyugdíjra nyugdíjas életük finanszírozása szempontjából.

Következtetések

- Európai szinten:
 - A nyugdíjhiány jelentős mértékű és sürgős beavatkozás nélkül csak tovább növekszik.
 - A cselekvésnek a reformok és a fogyasztói magatartás megváltoztatásának együttesét kell jelentenie.
 - Az emberek figyelmét fel kell hívni arra, hogy lehetőségük szerint minél többet, minél korábban kezdve kellene megtakarítaniuk.
- Az egyének szintjén:
 - Az egyéneknek nagyobb felelősséget kell vállalniuk saját nyugdíjaskori ellátottságukért.
 - Az egyén életszínvonalának megőrzésében leginkább az számít, hogy dolgozó élete során nyugdíjaskori elvárásaihoz viszonyítva mennyit sikerült megtakarítania.
 - A nyugdíjon kívüli vagyon – például az ingatlan – az egyén nyugdíjaskori igényeit fedező kiterjedtebb stratégiának csupán egy része lehet.

Javasolt intézkedések

- A nyugdíjhiány kezelése és a nagyobb megtakarítások ösztönzése érdekében az Aviva a következő intézkedéseket javasolja:
 - Az Európai Bizottság alakítson ki egy európai minőségi szabványt a nyugdíjakra vonatkozóan, hogy visszaállítható legyen a nyugdíj-előtakarékosági eszközökkel kapcsolatos fogyasztói bizalom. Emellett alakítson ki és felügyeljen egy európai nyugdíj-előtakarékosági célértéket, annak érdekében hogy a nemzeti kormányok ösztönözve legyenek nyugdíjrendszereik egyensúlyának szélesebb finanszírozású rendszerekkel történő helyreállítására.
 - A nemzeti kormányok törekedjenek arra, hogy minden állampolgár számára rendszeres nyugdíjkimutatásokat adjanak ki, hogy az emberek világosan láthassák, mekkora összegre számíthatnak nyugdíjas korukban. Vizsgálják meg a nyugdíjcélú megtakarítások hatékony ösztönzésének módját, erősítve azt az üzenetet, hogy a megtakarítás mindig kifizetődő.

„Nem szabad figyelmen kívül hagynunk a hosszabb élettartam által a kormányzatok, az egyének és a gazdaság felé támasztott új kihívásokat. A döntéshozóknak azt kell biztosítaniuk, hogy az élet ne csak hosszabb, de minden szempontból gazdagabb is legyen.”

1 Bevezető

Az elmúlt 20 év demográfiai trendjei azt mutatják, hogy az európai népesség folyamatosan idősödik, és míg 2010-ben négy dolgozó jut egy nyugdíjasra, 2060-ra ez az arány várhatóan egy nyugdíjasra jutó két dolgozóra változik¹. Miközben üdvözlendőek a várható élettartamot meghosszabbító tudományos és orvosi előrelépések, nem szabad figyelmen kívül hagynunk a hosszabb élettartam és a meredeken csökkenő születési arányszámok által a kormányzatok, az egyének és a gazdaság felé támasztott új kihívásokat. A döntéshozóknak azt kell biztosítaniuk, hogy az élet ne csak hosszabb, de minden szempontból gazdagabb is legyen.

A nemzeti kormányok által kezdeményezett intézkedések széles skálán mozognak az állami nyugdíjkorhatár szerény mértékű emelésétől kezdve a meghatározott járulékon alapuló rendszerek felé történő elmozduláson át az összes dolgozóra vonatkozó kötelező vagy önkéntes magánnyugdíj-pénztári rendszerek bevezetéséig. Ezek ugyan pozitív lépések, a kormányokra mégis egyre nagyobb nyomás nehezedik az állami nyugellátás szempontjából. Ezt tovább súlyosbította az elmúlt időszak pénzügyi válsága. Mindez azt jelenti, hogy az egyéneknek egyre növekvő mértékben kell felelősséget vállalniuk a saját jövőjükéről való gondoskodásban.

Az európai nyugdíjrendszerek alulfinanszírozottságának megismerésére irányuló kísérletek mindeddig szórványosak voltak, és csupán a nemzeti szintre koncentráltak. Az Aviva ezzel a jelentéssel arra törekszik, hogy a vitában bemutassa a fogyasztói szempontú megközelítést is, és ehhez feltárja, hogy milyen különbség van a megfelelő nyugdíjaskori életszínvonalhoz szükséges nyugellátás és a jelenleg várható nyugdíjösszeg között. A Deloitte tanácsadó céggel működtünk együtt annak érdekében, hogy feltárjuk az elvárások és a realitások közötti különbséget – mi ezt nevezzük nyugdíjihiánynak. Ennek az elemzésnek az eredménye vezetett arra, hogy feltérképezzük, a nyugdíjon kívül milyen vagyonnal rendelkeznek az emberek, és milyennek látják a nyugdíjaskorban várható pénzügyi helyzetüket. E kérdések kezelése érdekében feltártuk az európai polgárok rendelkezésére álló, nyugdíjon kívüli vagyon szintjét, valamint a The Futures Company segítségével megvizsgáltuk az emberek nyugdíjba vonulással kapcsolatos hozzáállását.

A jelentés az olvasó számára bemutatja ennek az elemző jellegű folyamatnak a megállapításait, és reményeim szerint gondolatébresztő képet ad a megtakarítások helyzetéről az egész kontinensen. Tudatosan koncentráltunk a vitában az elégségességi oldalra, és olyan kérdésekre kerestük a válaszokat, mint „ki mire számíthat?“, „mire lesz szükségük?“ és „ki biztosítja majd ezt?“ – célunk ezzel az volt, hogy az EU nemzeti kormányai és polgárai számára egyaránt betekintést nyújtsunk abba, mit tartogathat a jövő, és mivel járhat mindez. Remélem, hogy a jelentés a probléma nagyságrendjének meghatározásával és az Európán belüli eltérések feltárásával hozzájárul majd a vita alakulásához. Az Aviva részéről ez egy hosszabb távú törekvés kezdete, amelynek célja, hogy ezeket a problémákat a fogyasztókkal, a kormányzatokkal és szabályozó hatóságokkal együttműködve tárjuk fel mind nemzeti, mind európai szinten.

A handwritten signature in black ink that reads "Andrea".

Andrea Moneta,
vezérigazgató, Aviva EMEA

¹ Az Európai Unió 27 tagállamában az időskori függőségre vonatkozó előrejelzés (2010 – 2060), forrás: Eurostat

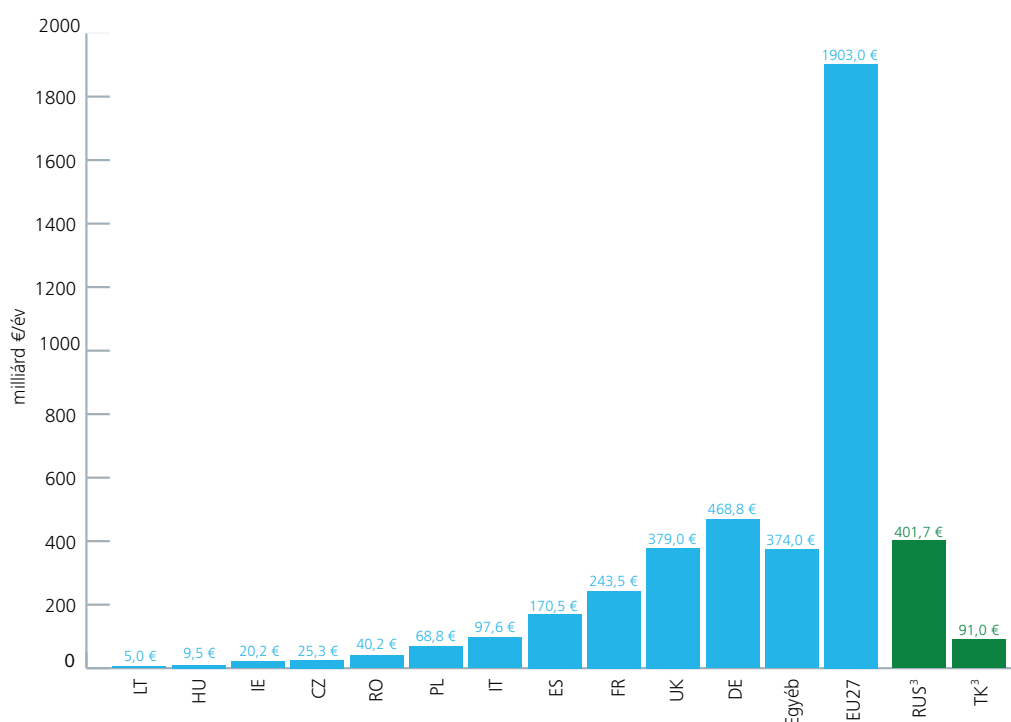
2 A nyugdíjhiány Európában

2.1 Az Európai Unió egészében az éves nyugdíjhiány 1,9 billió €

Jelenleg az emberek számára várható nyugellátás és a nyugdíjas évek alatt szükséges ellátás szintje nem felel meg egymásnak. Az Aviva a nyugdíjhiány számszerűsítéséhez megvizsgálta, hogy a 2011 és 2051 között nyugdíjba vonulóknak évenként mennyivel többet kellene félretenniük – az állami és magánnyugdíjból várható jövedelmük mellett –, hogy nyugdíjas éveik alatt megfelelő színvonalon élhessenek. A „megfelelő” kifejezésen a nyugdíjba vonulás előtti jövedelem 70%-a (ezt a szintet alkalmazza az OECD, a Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési Szervezet), illetve saját fogyasztói kutatásunk eredményeként kapott értékek értendőek – részletesebb ismertetést a 7. fejezet tartalmaz.

E megközelítés alkalmazásával az Aviva kizárólag a nyugdíjakra koncentrált kutatása azt mutatja, hogy az európai polgároknak a nyugdíjhiány teljes kiküszöböléséhez további évi 1,9 billió € összegű megtakarítást kell elérniük. Ez a 2010-es GDP 19%-a, amely még a közelmúlt gazdasági válságának becsült költségét is meghaladó érték².

A nyugdíjhiány a 2011 és 2051 között nyugdíjba vonulók számára a megfelelő életszínvonal melletti nyugdíjas élethez szükséges anyagok és a jelenleg számukra várható nyugdíjösszegek közötti különbséget jelenti, éves szintű összegként megadva.

1. ábra: A teljes EU éves nyugdíj-megtakarítási hiánya a 2011 és 2051 között nyugdíjba vonulókra vonatkozóan

² A nemzetközi gazdasági és pénzügyi válság költségvetési hatásai (IMF, 2009).

³ Emellett Oroszországra és Törökországra vonatkozóan is meghatározásra került a nyugdíjhiány. Ezt a Technikai részletek című (7.) fejezet ismerteti.

A nyugdíjhiány országoként változó mértékű. Abszolút értékben a legnagyobb hiányok a nyugat-európai gazdaságokban figyelhetők meg: az Egyesült Királyságban, Franciaországban, Németországban és Spanyolországban. Ezeknek az országoknak nagyobb a népességük, ezért nagyobb a nyugdíjba vonulók száma is. Ugyanakkor részben ezekben az országokban a legmagasabb a nyugdíjba vonulás előtti jövedelem is egész Európában, ami azt jelenti, hogy ezekben az országokban a nyugdíjas évek alatt szükséges jövedelem becslött szintje magasabb más piacokhoz képest.

A közép- és kelet-európai országok nyugdíjhiányának számszerűsítése további gondolkodást indított el a hiányt befolyásoló tényezőkkel és a jövő lehetőségeivel kapcsolatban. Ezekben az országokban a hiány jellemzően kisebb, mint nyugat-európai társaikban, és ez talán a nyugdíjrendszereikben kifejezetten a megfelelőség és fenntarthatóság problémáinak kezelése céljából nemrégiben végrehajtott reformok hatását mutatja.

A fizetések inflálódására és a nem hivatalos jövedelemre vonatkozó feltételezések jelentős mértékben növelik a hiány méretét a közép- és kelet-európai országokban. Az Aviva azzal a feltételezéssel élt, hogy ezekben a gazdaságokban a fizetések az idő múlásával felzárkóznak a nyugat-európai gazdaságokéhoz, ugyanakkor az elemzésben nem szerepelnek a nem hivatalos jövedelmek. Ha a nem hivatalos jövedelmekre vonatkozó becslések is szerepelnének a számításokban, a hiány közel 60%-kal magasabb lenne.

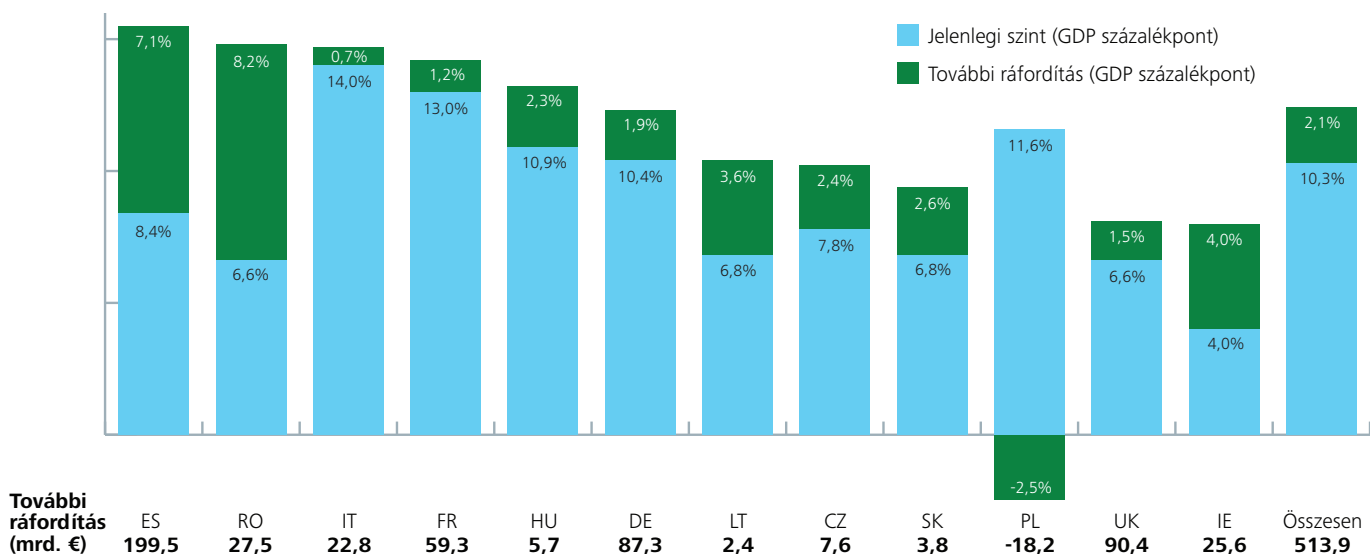
Összegzés: Bár Európában viszonylag fejlettek az állami nyugdíjrendszerek, a nyugdíjhiány jelentős, és ez valószínűleg fokozódik a népesség további idősödésével.

Az egyéni fogyasztók a nyugdíjas évek életszínvonalának csökkenését megelőzhetik, ha többet takarítanak meg, vagy ha elfogadják, hogy kénytelenek hosszabb ideig dolgozni.

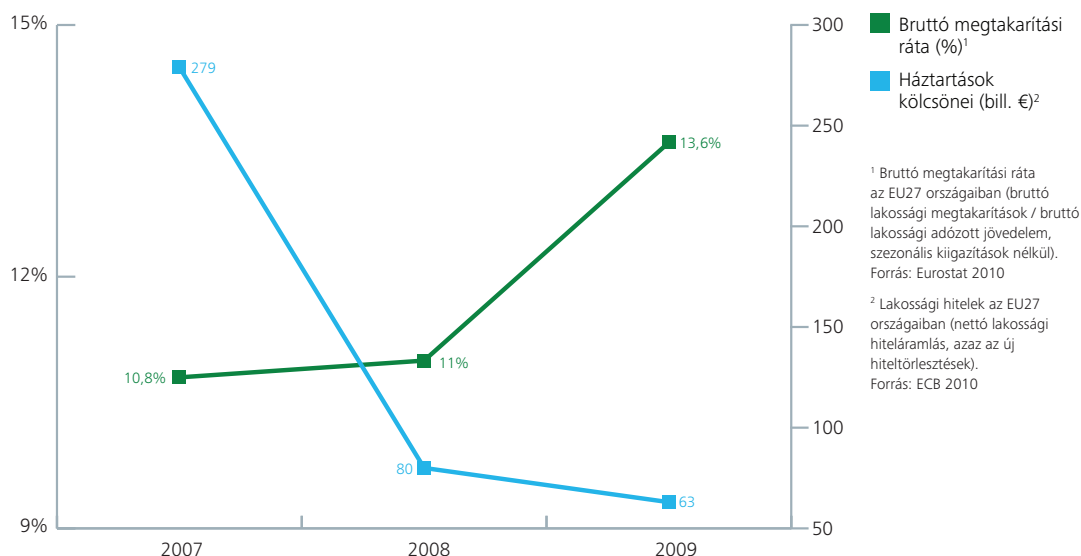
2.2 A nyugdíjhiányt önmagában egyetlen különálló reformintézkedés sem tudja kezelni

Bár a jelentés az elégségességre koncentrált elsődleges szempontként, röviden foglalkoznunk kell a fenntarthatóság kérdésével is. Számos ország költségvetési rendszere esetleg ugyanis egyszerűen nem lesz képes arra, hogy a jelenlegi mértékben tovább finanszírozza az idősödő népséget. Az Európai Bizottságnak a népesség előregedéséről szóló 2009-es jelentése (Ageing Report) a várható GDP százalékában mutatja az állami nyugellátás ráfordításainak növekedését 2050-ig.

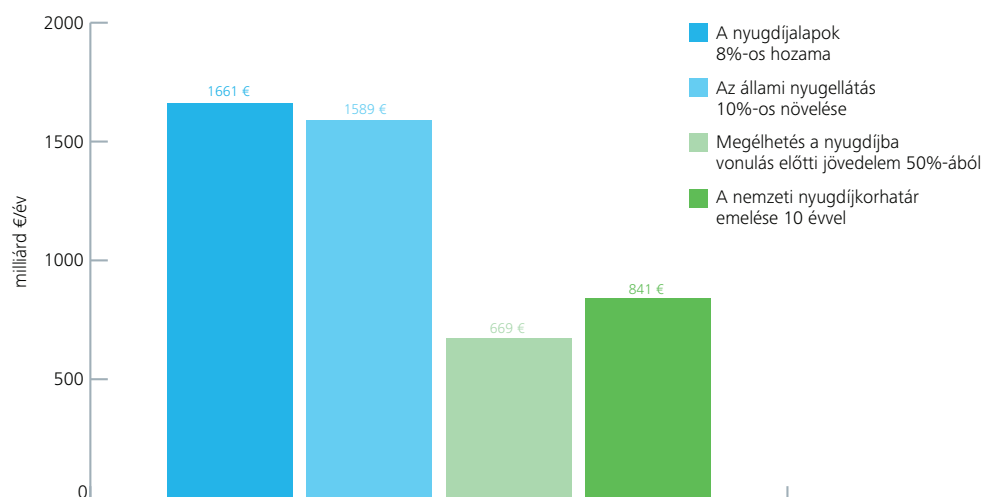
2. ábra: Az állami nyugdíjak ráfordításainak növekedése 2050-re (a várható GDP arányában)
 Forrás: The 2009 Ageing Report (Az Európai Bizottságnak a népesség előregedéséről szóló 2008-as jelentése)

A kormányoknak a nyugdíjrendszerek elégtelenségének kezelése érdekében többféle lehetőséget kell fontolóra venniük. A nyugdíjjellegű megtakarítások mértékének növelése biztos alapot nyújtana, és a statisztikai adatok azt mutatják, hogy az elmúlt néhány évben némiképp növekedett a megtakarítások mértéke, de ezen a téren minden esetben szerepet fog játszani a megtakarítási képesség vagy hajlandóság mellett az is, hogy milyen adósságokat kell visszafizetnie az embereknek.

3. ábra: Bruttó megtakarítási ráták és háztartások kölcsönei Európában
 Forrás: Lakossági megtakarítási ráta (Eurostat statisztikai adatbázis 2010)

Az Aviva a nyugdíjhiány kezelésére többféle lehetséges eszközt is megvizsgált, az évenkénti nyugdíjhiány modelljéhez kalibrálva a fő bemeneti adatokat. Ez az elemzés értékes betekintést nyújt a nyugdíjhiány problémájába annak méretét és jellegét tekintve, továbbá rámutat az európai politikai döntéshozókkal szembeni jelentős kihívásokra is.

4. ábra: A teljes EU éves nyugdíjhiánya a 2011 és 2051 között nyugdíjba vonulóakra vonatkozóan különböző gazdasági körülmények vagy politikai eszközök alapján

Elemzésünk eredményei a következők:

- ▶ **A megtakarítások összege jobban számít, mint a hozam:** A nyugdíjalapok hozamának javítása korlátozott kihatással van a hiányra – a modell évi 5%-os hozammal számol, de még 8%-os hozam mellett is 1,66 billió € a hiány.
- ▶ **Az állami nyugdíjak szintjének növelése csupán egyhatodával csökkenti a hiányt:** Az állami nyugellátás 10%-os növelésével a hiány még mindig 1,59 billió € marad, és a jelenlegi gazdasági környezetben a közfinanszírozásra nehezedő nyomás mellett amúgy is valószínűtlen az állami nyugellátás növelése.
- ▶ **A kisebb összegből való nyugdíjaskori megélhetés kétharmadával csökkenti a hiányt:** Ha az emberek a nyugdíjba vonulás előtti jövedelmüknek csupán 50%-ából élnek meg, akkor a hiány 669 milliárd € (ugyanakkor ez kevesebb annál, mint amit az emberek a kényelmes nyugdíjaskori megélhetéshez elegendőnek gondolnak – lásd a 4. fejezetet.)
- ▶ **Az állami nyugdíjkorhatárok jelentős emelése hatékony, de ellentmondásos lenne:** A nyugdíjkorhatár 10 éves emelésével a hiány 841 milliárd euróra csökken, de egy ilyen változás bevezetésére kellő időt szükséges szánni, hogy az emberek a meghosszabbodott élettartammal kapcsolatos ismereteinek és elvárásainak megfelelő módon történjen.

Összegzés: Számos nemzeti kormány vezetett be nemrégiben, vagy folytat jelenleg vitát hasonló intézkedésekről, de világossá fog válni a számukra, hogy önmagában egyik politikai intézkedés sem jelent teljes megoldást a nyugdíjhiányra. A kormányzati reformoknak az intézkedések együttesét kell fontolóra venniük: a megtakarítások ösztönzésétől a nyugdíjkorhatár emelésén át a magánszektor szolgáltatóival való együttműködésig, keresve a fogyasztói igényeknek leginkább megfelelő megoldást.

2.3 A nyugdíjon kívüli vagyon a nyugdíjhiány csupán 20%-át fedezi

Sok európai a nyugdíjjellegű befizetések mellett más vagyoni elemeket is a biztonságos nyugdíjas korra vonatkozó tervei részének tekint. De vajon a nyugdíjon kívüli vagyon – például az ingatlan – milyen mértékig alakítható át nyugdíjaskori jövedelemmé a nyugdíjbevétel hiányának kezelése érdekében?

Az, hogy a nyugdíjon kívüli vagyoni elemek milyen mértékig tudják pótolni a nyugdíjhiányt, attól függ, hogy milyen feltételezésekkel élünk a hagyatékok (azaz hogy mennyit hagynak az emberek családjukra, barátaikra és másokra), a nem várt kiadások és a felhasználás (az emberek várható élettartamra vonatkozó bizonytalansága, illetve hogy ennek megfelelően mennyire támaszkodhatnak majd a vagyoni elemekre a nyugdíjas évek alatt) kapcsán. Alapvető fontosságú, hogy a társadalom egésze és az egyének átgondolják, hogyan kell majd esetleg felhasználni a vagyonelemeket az olyan költségekre, mint például a hosszú távú gondozás, és hogyan változik meg a vagyon átadásának módja a következő generációk számára.

A nyugdíjon kívüli vagyon nyugdíjaskori jövedelemként való felhasználásának mértékével kapcsolatos bizonytalanság azt eredményezi, hogy a becslések jelentős mértékben eltérnek egymástól. Az Aviva néhány egyszerű forgatókönyv alapján kialakított becslései szerint az európaiak nyugdíjon kívüli vagyona, amelyre nyugdíjas éveikben támaszkodhatnak, valahol 370 milliárd € (a nyugdíjhiány 20%-a) és 1080 milliárd € (a nyugdíjhiány 60%-a) közötti összegre tehető majd.

	A nyugdíjon kívüli vagyon beszámítása			
	Éves nyugdíjhiány (mrd €)	Életbiztosítási eszközök 100%-ban, egyéb likvid eszközök 50%-ban, lakóingatlan 0%-ban	Életbiztosítási és egyéb likvid eszközök 100%-ban, lakóingatlan 0%-ban	Életbiztosítási és egyéb likvid eszközök 100%-ban, lakóingatlan 100%-ban
Franciaország	243,5	30%	40%	80%
Cseh Köztársaság	25,3	10%	15%	45%
Németország	468,8	20%	30%	55%
Magyarország	9,5	20%	35%	115%
Írország	20,2	30%	45%	90%
Olaszország	97,6	55%	85%	220%
Litvánia	5	20%	35%	50%
Lengyelország	68,8	15%	30%	65%
Románia	40,2	5%	10%	25%
Spanyolország	170,5	15%	25%	85%
Egyesült Királyság	379	15%	25%	50%
Oroszország	401,7	5%	5%	10%
Törökország	91	5%	10%	15%
Összesen		17%	27%	60%

5. ábra: A nyugdíjon kívüli vagyonelemek használata a nyugdíjhiány kezelésére országonként

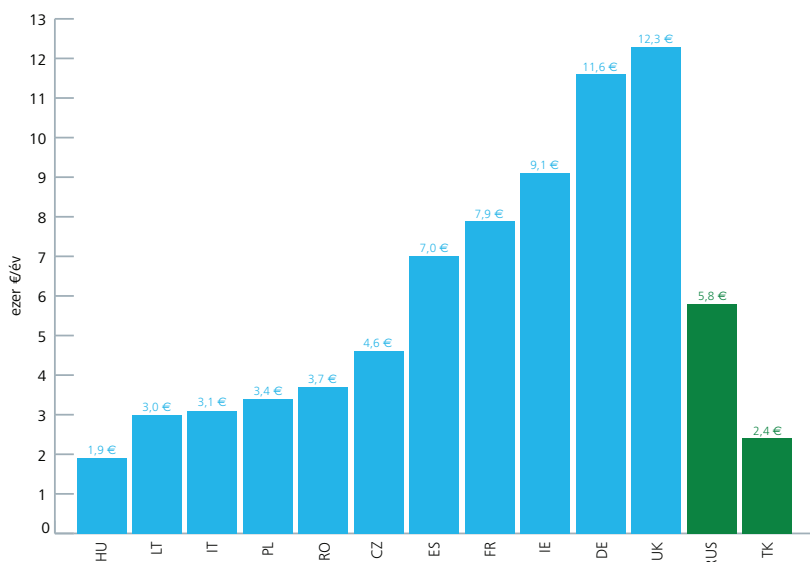
Világos, hogy a nyugdíjon kívüli vagyon önmagában nem pótolja a nyugdíjhiányt, még akkor sem, ha azt feltételezzük, hogy az emberek képesek vagy hajlandók a nyugdíjon kívüli minden vagyonukat elkölteni a nyugdíjaskorban.

Összegzés: Makroszinten a nyugdíjon kívüli vagyon önmagában nem elegendő a nyugdíjhiány teljes kiküszöbölésére. Éppen ezért a nyugdíjon kívüli vagyon jelenlegi szintjét csupán egy szélesebb nyugdíjcélú takarékosági stratégia részének lehet tekinteni.

3 A nyugdíjhiány az egyén szempontjából

3.1 Egyes állampolgároknak átlagosan évi 12 000 €-val kellene növelniük a megtakarításaikat a nyugdíjhiány teljes kiküszöböléséhez

Az összesített nemzeti szintű nyugdíjhiányok mérete esetleg megnehezítheti annak megértését, hogy ez mit jelent az egyének szempontjából. Az alábbi ábra mutatja, hogy a 2011 és 2051 között nyugdíjba vonulóknak mennyit kellene megtakarítaniuk minden évben a személyes nyugdíjhiány teljes kiküszöböléséhez.

6. ábra: A személyenkénti átlagos éves nyugdíj-megtakarítási hiány a 2011 és 2051 között nyugdíjba vonulókra vonatkozóan (€)

3.2 Az idősebbeknek több lábón álló stratégiát kell alkalmazniuk annak érdekében, hogy megfelelő nyugdíjaskori jövedelmet érhessenek el, miközben a fiatalabbaknak több idő áll rendelkezésükre ahhoz, hogy nyugdíjcélú megtakarításaik éves szintjét növeljék.

A részletesebb elemzés feltárja, hogy a nyugdíjhiány jelentős hányadát a nyugdíjba vonuláshoz már most közel állók (az állami nyugdíjkorhatárhoz 10 éven belül lévők) számára elégtelen nyugdíjjövedelmek generálják. Ezeknek az egyéneknek nem lesz elég idejük ahhoz, hogy megfelelő megtakarítással a nyugdíjba vonulás előtt kiküszöböljék a nyugdíjhiányt, és a nyugdíjon kívüli vagyonelemekre való támaszkodással, a továbbdolgozással vagy a nyugdíjaskori elvárásaik mérséklésével kell számolniuk. Ezzel szemben a fiatalok előtt még több év áll ahhoz, hogy fokozott megtakarítással kezeljék a hiányt: a probléma kezelésére még van idejük.

3.3 A nyugdíjhiányt valószínűleg a közepes jövedelemmel rendelkezők érzik meg leginkább

A hamarosan nyugdíjba vonulók számára a nyugdíjon kívüli vagyonelemek felhasználása valószínűleg a nyugdíjhiány kiküszöbölésére szolgáló többirányú stratégia részévé válik. Ez a nyugdíjon kívül jelentős vagyonnal rendelkezők számára talán nem probléma, de a népesség fennmaradó 80%-a számára a nyugdíjon kívüli vagyonelemek csupán évenként 420 € és 1300 € közötti további jövedelmet biztosítanak (és még ez is függ attól, hogy terveznek-e örökséget hagyni). A kisebb jövedelműekről nagyobb valószínűséggel gondoskodnak az állami nyugdíj- és szociális rendszerek. A közepes jövedelműek azok, akik ezeknek a hatásoknak valószínűleg a leginkább ki vannak téve.

Összegzés: Az egyéneknek nagyobb felelősséget kell vállalniuk nyugdíjjellegű megtakarításaikért, és ezt már életük korábbi szakaszában meg kell tenniük. Pénzügyi helyzetüknek tudatában kell lenniük és azt figyelembe véve kell eljárniuk most és a jövőben is. Azoknak, akik nem tudják növelni a megtakarításaik arányát, vagy akik úgy döntenek, hogy nem fektetnek be hosszú távon, nagy valószínűséggel vagy tovább kell dolgozniuk (és később nyugdíjba vonulniuk), vagy nyugdíjas éveik alatt alacsonyabb életszínvonalat kell elfogadniuk.

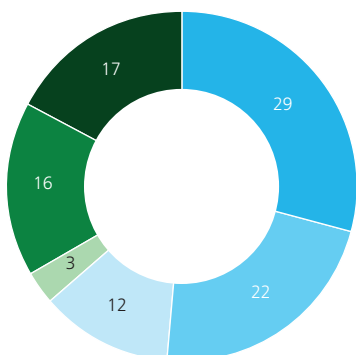
4 A megtakarításokkal kapcsolatos fogyasztói attitűdök

Az éves szintű nyugdíjihiány mértékének meghatározása rámutatott arra, hogy az embereknek, lehetőségeikhez mérten, többet kellene félretenniük. De hogyan érznek ezzel kapcsolatban a polgárok, és jelenleg milyen várakozásaik vannak saját nyugdíjas éveikkel kapcsolatban? Az Aviva számára a The Futures Company által nemrégiben végzett felmérés feltárta a munkaképes korú fogyasztók körében a nyugdíjas évekre vonatkozó attitűdöket és elvárásokat.

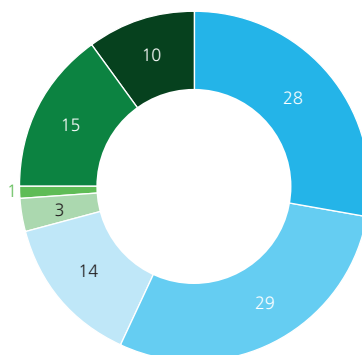
4.1 A nyugdíjba vonulással kapcsolatban gyakori az aggodalom, ez mégsem vezetett a nyugdíjaskori jövedelemszinttel kapcsolatos várakozások mérsékléséhez.

A felmérés tárgyát képező országokban az emberek nagy része aggódik, hogy nyugdíjas korában nem lesz elég pénze ahhoz, hogy megfelelő életszínvonalat tudjon finanszírozni. A felmérésben részt vevők kétharmada úgy becsülte, hogy a nyugdíjba vonulás előtti jövedelmének legalább felére (50%) van szüksége ahhoz, hogy éppen csak boldoguljon nyugdíjas éve alatt, a többség pedig inkább havi jövedelmének legalább háromnegyedét (75%) szeretné megkapni.

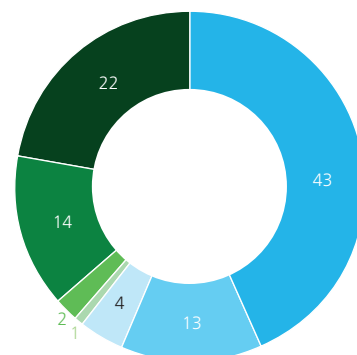
Egyesült Királyság

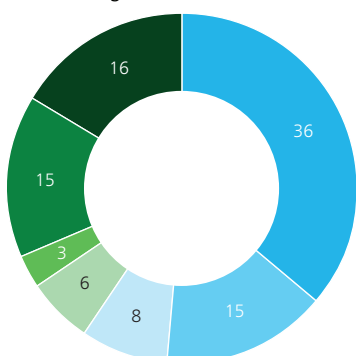
Írország

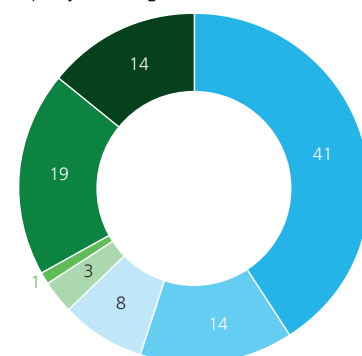
Franciaország

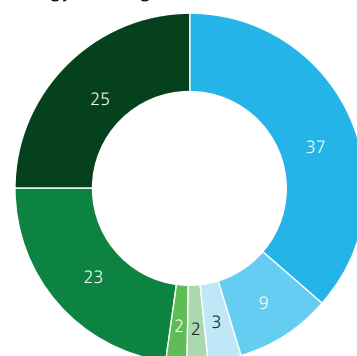
Olaszország

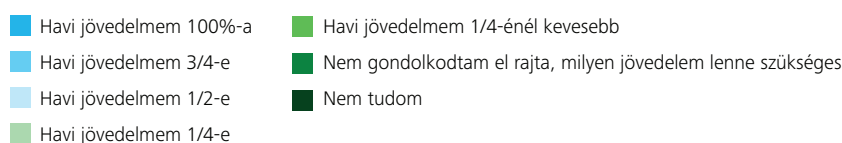
Spanyolország

Lengyelország

7. ábra: Mit gondol, nyugdíjba vonulás előtti teljes havi jövedelmének mekkora része szükséges a kényelmes nyugdíjas élethez?

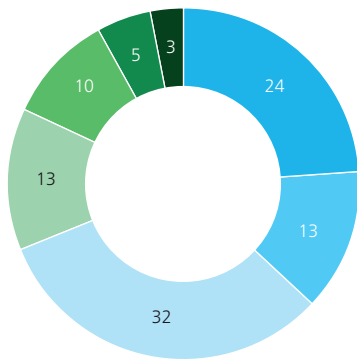

A diagramokon százalékos értékek szerepelnek

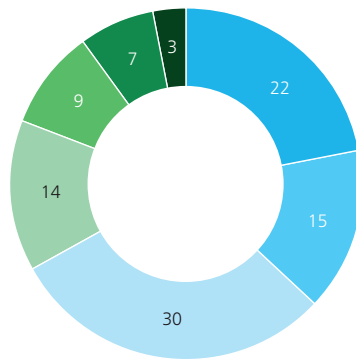
4.2 Az európai polgárok továbbra is számítanak arra, hogy az állami nyugdíjra nagyban támaszkodhatnak nyugdíjas életük finanszírozásában.

A felmérésben résztvevők körében legalább tízből két ember számít arra, hogy nyugdíjaskori jövedelmének legfontosabb részeként állami nyugdíjra támaszkodhat majd, és ez az arány tízből négyre nő például Spanyolország és Lengyelország esetében. A nyugellátás egyéb fontos elemei között szerepeltek a nyugdíjak és a megtakarítások, az ingatlanbefektetések, illetve egyszerűen a továbbdolgozás.

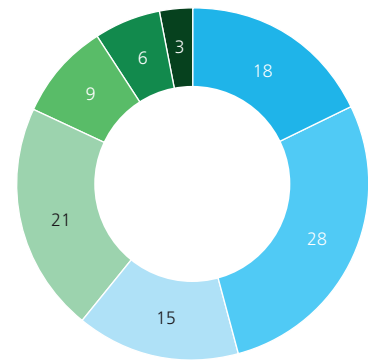
Egyesült Királyság

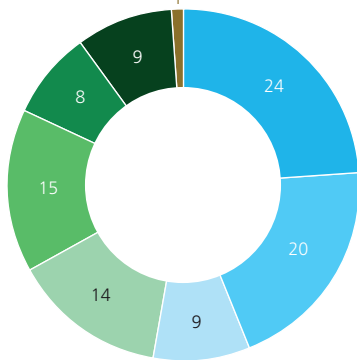
Írország

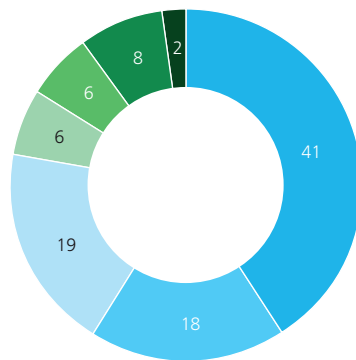
Franciaország

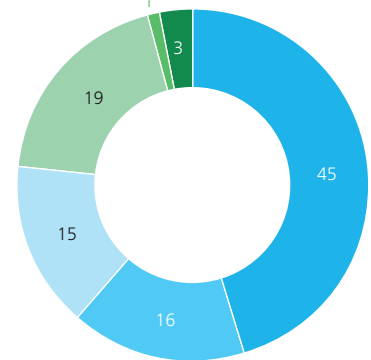
Olaszország

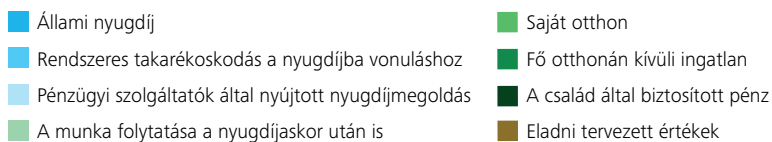
Spanyolország

Lengyelország

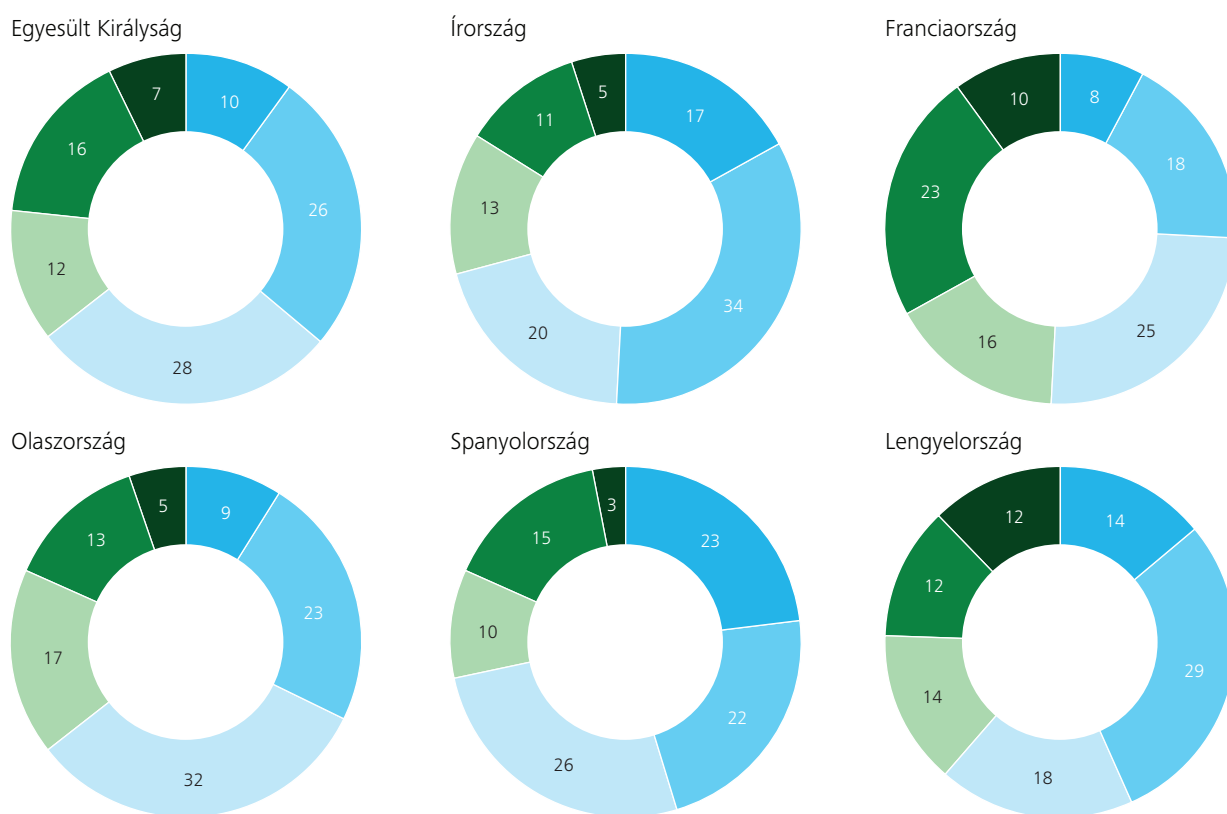

8. ábra: Melyik lesz a legfontosabb nyugdíjas éveinek finanszírozása szempontjából?

A diagramokon százalékos értékek szerepelnek

Közvetlen kérdésfeltevésre meglepően nagy számban fogadják el azt, hogy esetleg a normál nyugdíjkorhatáron túl is dolgozniuk kell. Tízből négyen még üdvözölték is ezt olyan országokban, mint például Spanyolország és Lengyelország. Ez az arány tízből ötre nőtt Írországban – ez tekinthető a hosszabb várható élettartammal és a javuló egészséggel kapcsolatos reakciónak. Ez persze új kihívásokat hoz magával a munkáltatók számára, akiknek alkalmazkodniuk kell majd az idősebb munkaerőhöz, a munkavállalóknak pedig életkoruk növekedésével párhuzamosan esetleg alternatív munkalehetőségeket kell keresniük.

9. ábra: „A szokásos nyugdíjkorhatár után dolgozni szeretnék teljes vagy részmunkaidőben”

- Határozottan egyetértek vele
- Bizonyos fokig egyetértek vele
- Semleges
- Határozottan nem értek egyet vele
- Bizonyos fokig nem értek egyet vele
- Nem tudom

A diagramokon százalékos értékek szerepelnek

Összegzés: A fogyasztók kezdik felismerni a személyes nyugdíjhiány tényét, de a kormányzatok és a magánszektorbeli szolgáltatók részéről további erőfeszítések szükségesek ahhoz, hogy a fogyasztók nyugdíjaskori igényeiről és lehetőségeiről kommunikáljanak velük. Már nem jelent járható utat kizárólag az államra támaszkodni a nyugdíjaskori jövedelem szempontjából, mivel az állami nyugdíjrendszerekre egyre nagyobb nyomást jelentenek a tovább élő, idősödő populációk. Tovább kell dolgozni azon, hogy a fogyasztók jobban értsék, nyugdíjon kívüli vagyoni elemek milyen mértékben tudnak majd hozzájárulni nyugdíjas éveik alatti igényeik kielégítéséhez.

A nagyobb megtakarításra ösztönzés új lehetőségeinek megteremtése rendkívüli fontosságúvá fog válni. A kormányok arra törekednek, hogy a fogyasztók kevésbé támaszkodjanak az állami nyugdíjakra, és megtakarításokra sarkallják őket. Ha egyértelmű és vonzó ösztönzőket kapcsolnak a megtakarítások eszközeihez, az minden bizonnyal hathatósan elősegíti majd a későbbi évek során a nagyobb fokú öngondoskodást. A magánszektorbeli szolgáltatóknak pedig eközben olyan termékekkel kell előállniuk, amelyek egyszerűek, világosak és megbízhatóak.

5 Következtetések

A nyugdíjhiány jelentős kihívásokat jelent egész Európában. Miközben e kihívások és a potenciális megoldások az egyes országok meglévő ellátási struktúrájától, valamint a szociális és kulturális környezetüktől függően eltérőek lesznek, az Aviva a következő, a régió egészére érvényes következtetéseket vonta le:

Következtetések a kormányzatok számára

- A nyugdíjhiány jelentős mértékű, és sürgős beavatkozás nélkül csak tovább növekszik
- Valójában nincsen olyan különálló intézkedés, amely képes lenne a hiány teljes megszüntetésére. A kormányoknak többféle eszközt kell együttesen alkalmazniuk, ilyen például a nyugdíjkorhatár emelése, a nagyobb nyugdíjcélú megtakarítások ösztönzése, különösen a közepes jövedelmű keresők esetében
- Szemléletformálás szükséges, hogy az emberek tudatában legyenek: többet és korábban kezdve kell megtakarítaniuk

Következtetések az egyén számára

- Az egyéneknek nagyobb felelősséget kell vállalniuk saját nyugdíjaskori ellátottságukért
- Az egyén életszínvonalának megőrzésében leginkább az számít, hogy dolgozó élete során nyugdíjaskori elvárásaihoz viszonyítva mennyit sikerült megtakarítania
- A nyugdíjon kívüli vagyon – például az ingatlan – az egyén nyugdíjaskori igényeit fedező kiterjedtebb stratégiának csupán egy részét jelenti

6 Javasolt intézkedések

A nyugdíjhiány kezelése és a nagyobb megtakarítások ösztönzése érdekében az Aviva a következő intézkedéseket javasolja:

Európai szinten

- Európai minőségi szabvány kialakítása a nyugdíjakra vonatkozóan: ez a szolgáltatók számára lehetővé tenné termékeik minőségének és biztonságának bemutatását, megkönnyítené az összehasonlíthatóságot, valamint fokozná a fogyasztói bizalmat
- Európai nyugdíj-előtakarékossági célérték megállapítása: ez az országonként változó, a GDP százalékában és/vagy pillérenkénti megoszlás szerint számított célérték arra ösztönözné a kormányokat, hogy országukban elősegítsék a nagyobb megtakarítás kultúráját, és elsősorban a finanszírozott rendszerek felé mozduljanak el

Nemzeti szinten

- Rendszeres nyugdíjkimutatások kiállítása minden állampolgár számára: ez arra bátorítaná a fogyasztókat, hogy az állami nyugdíjat a jövőjükkel való gondoskodás csupán egyik részének tekintsék, és cselekvésre ösztökélné őket, miután világosan látnák, hogy mire számíthatnak nyugdíjas korukban
- A megtakarításokra ösztönző nemzeti szintű intézkedések felülvizsgálata: a nyugdíj-megtakarítást ösztönző meglévő rendszerek hatékonyságának, hatásának és láthatóságának vizsgálata, illetve annak feltárása, hogy ezek a rendszerek megfelelő módon célozzák-e meg a megtakarítások szempontjából legnagyobb ösztönzést igénylő emberek magatartását

Technikai részletek

7 Technikai részletek

7.1 A nyugdíjhiány mértékének meghatározása

Módszertan

A nyugdíjhiány mértékének meghatározásánál alkalmazott módszertan alulról felfelé irányuló megközelítést alkalmazott a következő országok esetében: Cseh Köztársaság, Németország, Spanyolország, Franciaország, Magyarország, Írország, Olaszország, Litvánia, Lengyelország, Románia és az Egyesült Királyság. Emellett a nyugdíjhiány Oroszországra és Törökországra vonatkozóan is meghatározásra került (az Aviva ezekben az országokban is működik), hogy összehasonlításokat és elemzéseket lehessen végezni a 27 európai uniós tagállamon kívüli országokkal is.

Minden esetben részletes elemzés határozta meg az éves szintű nyugdíjaskori jövedelemhiányt és a nyugdíjba vonulási tökehiányt, ilyen módon állt elő a nyugdíjba vonuláskor érvényes tökehiány kezeléséhez szükséges további megtakarítás számszerű értéke.

Az EU-tagállamok nyugdíjrendszereinek sokfélesége bizonyos fokú egyszerűsítést tesz szükségessé a több országra vonatkozó, értelmezhető elemzések kialakításához. Három kategóriát határoztunk meg:

- Állami nyugdíjak
- Kötelező és önkéntes, meghatározott ellátás (járadék) elvén alapuló nyugdíjak a magánszektorban
- Kötelező és önkéntes, meghatározott járulékon alapuló nyugdíjak a magánszektorban

Az elemzésben a „magánszektorbeli, meghatározott járulékon alapuló” kategóriában szerepelnek a nyugdíjon kívüli, kizárólag nyugdíjaskori jövedelem biztosítását szolgáló termékek. Csupán három ilyen példát sikerült találni:

- Magyarországon, ahol bankoknál, befektetési szolgáltatóknál nyugdíj-előtakarékossági számlát nyithat az ügyfél
- Németországban és Spanyolországban, ahol biztosítási szerződéseket alkalmaznak konkrétan nyugdíjjövedelem biztosítása céljából

Adatok

Az elemzéshez használt adatok a Deloitte által végzett másodlagos kutatási programon és az Aviva adott országban dolgozó szakértőivel folytatott áttekintéseken alapulnak. Az elemzés kezdetben az EU népességének 80%-át kitevő 10 EU-tagállamra vonatkozott. Ezt követte az eredmények kivetítése a teljes Európai Unióra kiterjedő nyugdíj-megtakarítási hiány becslése végéig.

Alapeset

A jelen elemzés céljából az alapeset meghatározására szolgáló feltételezések a következők voltak:

Változó	Feltételezés
Helyettesítési arányok	Alacsony jövedelmű: 90%; közepes jövedelmű: 65%; magas jövedelmű: 55%
A megtakarítások hozama	5% / év
Nyugdíjkorhatár	Az átlagos nyugdíjba vonulási kor országonként

Az alternatívák tesztelésénél alkalmazott érzékenységek az alapesetben alkalmazott feltételezések variációi.

7.2 A nyugdíjon kívüli vagyon szintjének kiszámítása

Hatókör és adatok

A nyugdíjon kívüli vagyon méretére vonatkozó adatok forrása a személyes pénzügyi eszközök globális modellje, amelyet az Aviva az Oliver Wyman tanácsadó céggel közösen fejlesztett ki. Bár e modell és a Deloitte munkája a lefedett időszak szempontjából eltér egymástól, mindkét esetben egy éves szintű érték számítható ki, hogy közvetlenül összevethető legyen a nyugdíjhiány kiküszöböléséhez szükséges megtakarítási összeg és a nyugdíjon kívüli vagyon formájában évenként félretett összeg közötti különbség.

A nyugdíjon kívüli vagyon számszerűsítése nagy mértékben támaszkodik az elvonásokra – azaz a nyugdíjon kívüli vagyonelemek értékesítésének adóvonatkozásaira –, valamint arra vonatkozó feltételezésekre, hogy ezek a vagyonelemek milyen mértékben fogják finanszírozni a hosszú távú ellátási igényeket, illetve válnak a családnak vagy barátoknak szánt hagyaték részévé. Az összes vagyonelemből realizált jövedelemnél minden esetben 10%-os adókulccsal számoltunk.

Az Aviva nyugdíjon kívüli vagyonra vonatkozó elemzése három forgatókönyvet alkalmazott:

1. A nyugdíjas jövedelmét megtakarításainak 100%-ából, egyéb forgalomképes vagyontárgyainak 50%-ából realizálja, de lakóingatlanból nem (az egyéb vagyontárgyakat vagy a következő generációra hagyja vagy felhasználja egyéb, nem várt költségek fedezésére – például egészségügyi ellátás, hosszú távú gondozás stb.);
2. A nyugdíjas a lakóingatlanon kívül minden vagyonelemből realizálja jövedelmét;
3. A nyugdíjas a lakóingatlanl együtt minden vagyonelemből realizálja jövedelmét (bár ez nem valószínű, és az élettartam pontos előzetes megbecslését igényelné).

A nyugdíjon kívüli vagyoni elemeknek a nyugdíjhiány pótlásában való felhasználhatóságát 5%-os pontosságra kerekítettük. Igyekeztünk érzékeltetni, hogy valószínűleg milyen pontossággal és bizonytalansággal lehet megállapítani, ezek a vagyonelemek mennyire lesznek ténylegesen felhasználhatók a nyugdíjas évek finanszírozására.

E forgatókönyvek közül az első hasonlít legjobban a napjainkban tipikus helyzetre, bár csak korlátozott mértékben állnak rendelkezésre egységes adatok a régióban a nem várt költségekkel és a hagyatékokkal kapcsolatban. A harmadik megközelítés nagyon optimista, hiszen nem csupán a vagyonelemek hatékony felhasználását, és az egyén élettartamának pontos megbecslését feltételezi, de a forgatókönyv azt sem veszi figyelembe, hogy modellt milyen módon befolyásolja a későbbi generációk részére hátrahagyott hagyaték csökkenése.

7.3 A megtakarításokkal kapcsolatos fogyasztói attitűdök vizsgálata

A fogyasztói attitűdökről szóló felmérés

A megtakarításokkal kapcsolatos fogyasztói attitűdök immár hetedik évében tartó felmérése az egész világra kiterjedő, kvantitatív vizsgálat az olyan témákkal kapcsolatos fogyasztói attitűdök tekintetében, mint például a kockázatvállalás, a pénzügyekkel kapcsolatos tanácsadás, a befektetések és a nyugdíjba vonulás. A felmérést az Aviva számára a The Futures Company végzi. 18 év feletti felnőttek körében végzett, országos szinten reprezentatív felmérés, amely a megtakarításokkal kapcsolatos fogyasztói attitűdöket nyomon követi, és jól felmérhetővé teszi a fogyasztói problémákat mindegyik országban. Az Aviva 2010-es felmérése hat európai piacra terjedt ki, ezek az Egyesült Királyság, Franciaország, Olaszország, Spanyolország, Lengyelország és Írország. Mindegyik piac esetében ezer válaszadóval készült interjú.

Az Aviva bemutatása

- Az Aviva a világ hatodik legnagyobb biztosítócsoportja*, az Egyesült Királyságban, Európában, Észak-Amerikában, illetve Ázsiában és a csendes-óceáni térségben több mint 53 millió ügyfelet szolgál ki.
- Az Aviva üzleti tevékenységének középpontjában a hosszú távú megtakarítások, az alapkezelés és az általános biztosítás áll, 2009. december 31-i adatok szerint nemzetközi szinten összesen 45,1 milliárd fontos teljes bevétellel és 379 milliárd font értékű alapok kezelésével.
- Az Aviva Európában világos, kétirányú stratégia mentén működik, és törekszik a régióban kínálkozó lehetőségek megragadására. Az első stratégiai irány az Aviva európai vállalatának „Quantum Leap” („Minőségi ugrás”) nevet viselő törekvése, amely a korábban 12 vállalatból álló laza szövetségi rendszert egyetlen hatékony és eredményes, összeurópai vállalkozásban (Aviva Europe SE) egyesíti. A második stratégiai irány a Delta Lloyd társaságban a 2009. novemberi részvénykibocsátást követően szerzett 58%-os részesedésének stratégiai fejlesztése.
- 2009-ben az Aviva Europe lakossági és bankbiztosítási területein 16,3 milliárd fontot meghaladó (a teljes csoport bevételeinek 36%-át kitevő) díjbevételt ért el, ezzel jelentős mértékben hozzájárult a cég értékének növeléséhez és az IFRS-normák szerint számított 797 millió fontos üzemi nyereség eléréséhez (a csoport teljes eredményének 39%-ával).

* 2009. december 31-i adatok szerinti bruttó nemzetközi díjbevétel alapján

További tájékoztatás

Aviva médiakapcsolatok

Jon Bunn,
vállalati és kommunikációs ügyekért felelős igazgató, Aviva Europe
+44 (0)20 7662 3101

Aviva public affairs

Ian Beggs,
európai és nemzetközi public affairs vezető
+44 (0)20 7662 0552